

El llenguatge

Esclatar o explotar

D'una bomba, d'una càrrega explosiva, del que abans en deien una màquina infernal, tant podem dir que va esclatar com que va explotar. En aquest cas d'aplicació, esclatar i explotar són sinònims, intercanviables. Efectivament, per a la definició d'una de les entrades del verb explotar el Diccionari Fabra proposa «fer explosió, esclatar». Fer explosió doncs, és una tercera solució per a expressar la mateixa idea.

Esclatar es diu no solament d'un artefacte explosiu sinó també d'altres coses o fets: manifestacions de la natura, impulsos humans, etc.» esclatar la tempesta, esclatar la revolta, esclatar la ràbia d'algu, esclatar els aplaudiments... En aquests casos és més o menys freqüent el barbarisme «estallar», força introduït en la llengua parlada. A fi de contribuir a eliminar aquesta forma espúria, es bó de recordar l'existència del substantiu que correspon a esclatar és a dir, esclat, que usem en expressions com l'esclat primaveral, l'esclat de la seva bellesa, un esclat d'entusiasme...

Però l'existència del verb esclatar —reivindicat enfront de «estallar»— i el fet que el verb explotar sigui d'aplicació en casos com explotar un jaciment, una concessió, els obrers, etc., fan que algú pensi a rebutjar l'ús de explotar amb el mateix valor que esclatar. Com hem vist, aquesta prevenció és del tot injustificada.

En canvi, n'hi ha d'altres que, no contents amb esclatar, explotar o fer explosió, recorren —il·lusionats com si es tractés d'una joguina nova— a l'horrible i grotesca forma «explosionar». Aquesta forma, totalment innecessària, si que hauria d'ésser rebutjada enèrgicament. Seguint aquest camí, acabariem creant verbs nous de tots els substantius acabats en —ió— «concessionar, «transmissionar», «confusionar», «corrupcionar» ...— que usariem en lloc de concedir, transmetre, confondre, etc.

Potser algu recorrer a «explosionar» perquè, essent un verb inventat, res no priva de tractar-lo com a transitiu, contràriament als intransitius esclatar, i explotar. La raó no és vàlida. Com tots els verbs intransitius, esclatar i explotar es poden usar transitivament integrats en les locucions fer esclatar i fer explotar: Van fer esclatar la bomba. Faran explotar aquell artefacte.